

سۇئال

شەرىئەتتە كۆڭۈل ئېچىش ۋە ھەۋسىگە كۆرە ئوقۇش ئۇقلاش توغرىدا بولامدۇ؟، قۇشلىرىنى جۈپلىشىش ۋە تۇخۇم تۇغۇش جەريانىدا ئوقۇشنى توغرا بولمايدۇ دەپ ئاڭلىدىم، ئەگەر بۇ ئاڭلىغىنىم توغرا بولسا، تاش كەپتەر ياكى ياۋا كەپتەر يىل بويى جۇپلىشىدۇ، ئۇنداقتا بۇلارنى ئوقۇش چەكلىنەمدۇ؟. بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى سورايمەن.

تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەل مەدھىيەلەر ئالەملەرنىڭ رەببى بولغان ئاللاھقا خاستۇر، پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئائىلە تاۋابىئاتلىرىغا، ساھابىلىرىغا ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ئەگەشكەن كىشىلەرگە ئاللاھنىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن.

بىرىنچى: ئوقۇش ئۇقلاش ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ:

بىرىنچى: ئوقۇلغان نەرسىنى يېيىش، سېتىش ياكى ئېھتىياجلىق كىشىلەرگە سەدىقە قىلىش، دوست-بۇرادەر، يېقىن-يورۇقلارغا ھەدىيە قىلىش ياكى ئۇنىڭدىن باشقا يوللار ئارقىلىق مەنپەئەتلىنىشنى مەقسەت قىلىپ ئوقۇلغان بولسا ئالىملارنىڭ بىردەك قارىشى بىلەن دۇرۇس بولىدۇ.

شەيخ ئىبنى ئۇسەيمىن رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "بۇ شەكىلدە ئوقۇش ئۇقلاشنىڭ دۇرۇس ئىكەنلىكىگە ھېچ شەك يوق. چۈنكى بۇ ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە ھالال قىلغان، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتى بىلەن بېكىتىلگەن ۋە ئالىملارنىڭ بىرلىكى بىلەن ئىتتىپاق كەلگەن ئىشتۇر." [شەرھىل مۇمتىئ "15-توم 98-بەت].

ئىككىنچى: ئوقۇش ئۇقلاش مەقسىتى؛ كۆڭۈل ئېچىش، سەيلى قىلىش ۋە ئىچ-پۇشۇقىنى چىقىرىش ئۈچۈن بولۇپ، ئۇنىڭدىن مەنپەئەتلەنمەي تاشلاپ قويۇلسا، ئالىملارنىڭ قارىشىغا كۆرە بۇ شەكىلدە ئوقۇش ئۇقلاش ياخشى كۆرۈلمەيدۇ، ھەتتا بەزى ئالىملار ھارام دېگەن. بۇ شەكىلدە ئوقۇش ئۇقلاشنىڭ مەكرۇھ ئىكەنلىكىنىڭ دەلىلى: ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمرۇ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى بىر قۇچقاچنى ھەقسىز ئۆلتۈرىدىكەن، ئاللاھ تائالا ئۇ كىشىدىن قىيامەت كۈنىدە ئۇنى نېمە ئۈچۈن ئۆلتۈرگەنلىكىدىن سورايدۇ؟». پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: «ئۇنى ئۆلتۈرۈپ يېگەن، بېشىنى ئۈزۈپ تاشلىۋەتمىگەن» دېگەن. [نەسائى رىۋايىتى 4349-ھەدىس. دارىمى رىۋايىتى 1978-ھەدىس. ئىمام زەھەبىي "ئەل مۇھەزەب" 7-توم 3614-بەتتە بۇ ھەدىسنىڭ ئىسنادى ياخشى دېگەن. ئىبنى مۇلقەن "بەدرىل مۇنىر" 9-توم 376-بەتتە سەھىھ دېگەن. شەيخ ئەلبانى "تەرغىبىنك سەھىھ ھەدىسلىرى" 1092-نومۇرلۇق ھەدىستە ھەسەن دېگەن].

شەيخ ئىبنى ئۇسەيمىن رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "بۇ شەكىلدە ئوقۇ ئوقۇلاش مەكرۇھدۇر، ئەگەر ھارام دېيىلگەندىمۇ ئۇنىڭ بىر يولى بار، چۈنكى بۇ ئويۇن، مالنى زايە قىلىش، ۋاقىتنى زايە قىلىشتىن ئىبارەتتۇر." ["شەرھىل مۇمتىئ" 15-توم 98-بەت].

ھاپىز ئىبنى ھەجەر ئەسقىلانى مۇنداق دەيدۇ: "ئەگەر ئوقۇ ئوقۇلاش بىلەن مەنپەئەتلىنىشنى مەقسەت قىلمىسا ھارام بولىدۇ. چۈنكى ئۇ زېمىندا بۇزغۇنچىلىق قىلىش ۋە جانلىقلارنىڭ ھاياتى بىلەن ئوينىشىشتۇر." ["پەتھۇل بارى" 9-توم 602-بەت].

سەئۇدى ئەرەبىستان ئىلمى تەتقىقات پەتىۋا كومىتېتى پەتىۋاسى 22-توم 512-بەتتە مۇنداق كەلگەن: كۆڭۈل ئېچىپ، ئويناپ ئوقۇ ھايۋانلىرىنى ئۆلتۈرۈش چەكلىنىدۇ، چۈنكى ئۇنىڭدا مالنى، ۋاقىتنى زايە قىلىش ۋە ھايۋاننى ئازابلاش بولىدۇ. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام بۇنىڭدىن چەكلىگەن. بۇ ھەقتە تېخىمۇ كۆپ مەلۇمات ھاسىل قىلىش ئۈچۈن 152261 – نومۇرلۇق سوئالنىڭ جاۋابىغا قارالسۇن.

ئىككىنچى: قۇشلارنى جۈپلىشىش ۋە تۇخۇم تۇغۇش جەريانىدا ئوۋلاشنى توغرا بولمايدۇ دەيدىغان شەرئى دەلىلنى بىلمەيمىز، ئوۋ ئوۋلاش بۇنداق ۋاقىتتىمۇ ئەسلىدىكى دۇرۇس ھالىتىدە قالىدۇ.

شەيخ ئىبنى ئۇسەيمىن رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "شەرئى ھۆكۈمنىڭ كۆرۈنۈشى بۇنىڭ دۇرۇس ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ، لېكىن ئەك ياخشىسى قۇشلار چۆچە چىقىرىۋاتقان ۋاقىتلاردا ئوۋلىماسلىق كېرەك. ئەگەر ئۇنىڭ چۆچىلىرىنىڭ ئورنىنى بىلسە، ئۇ ۋاقىتتا ئانىسىنى ئوۋلاپ چۆچىلىرىنىمۇ بىرگە ئېلىپ كەتسە ۋە ئانىسىنى ئۆلتۈرۈپ مەنپەئەتلەنسە توغرا بولىدۇ،" ["نۇرۇن ئەلەددەرىي پەتىۋاسى" 75/1].

شەيخ مۇھەممەد ئىبنى ئىبراھىم ئال شەيختىن: ئوۋچىنىڭ ھامىلدار ياكى چۆچىلىرى بار قۇشلارنى ئوۋلىماسلىقى تەلەپ قىلىنمىدۇ؟ دەپ سورالغاندا، شەيخ جاۋاپ بېرىپ مۇنداق دېگەن: "مەن بۇنى چەكلەيدىغان شەرئى دەلىلنى ئاڭلىمىدىم ۋە بۇ توغرىدا دەلىل بار ئىكەنلىكىنى بىلمەيمەن، لېكىن چۆچىسى بار قۇشلارنىڭ ئانىسىنى چۆچىلىرى بىلەن بىرگە قويسا ياخشى بولىدۇ، بۇ ئۇنى ئوۋلاشنىڭ ھارام ئىكەنلىكىدىن ئەمەس بەلكى چۆچۈلەرگە كۆڭۈل بۆلۈشتىن ئىبارەتتۇر." ["شەيخ مۇھەممەد ئىبنى ئىبراھىم پەتىۋالىرى ۋە رسالىلىرىدىن 12-توم 223-بەت].

بەزى ئالىملار كېچىك چۆچىلىرى بار قۇشلارنى ئوۋلاشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكىنى ئىلگىرى سۈرىدۇ، چۈنكى چۆچىلەر ئانىسىغا ئېھتىياجلىق بولىدۇ. سەئۇدى ئەرەبىستان ئىلمى تەتقىقات پەتىۋا كومىتېتى پەتىۋاسىدا مۇنداق كەلگەن: "كېچىك چۆچىلىرى ئانىسىغا ئېھتىياجلىق بولىدىغان قۇشلارنىڭ ئانىسىنى ئوۋلاش، ئۆلتۈرۈش ياكى تېرىك ئېلىپ كېتىش توغرا بولمايدۇ." [سەئۇدى ئەرەبىستان ئىلمى تەتقىقات پەتىۋا كومىتېتى پەتىۋاسى 22-توم 512-بەت].

شەيخ ئىبنى جىبرىين رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "كېچىك چۆچىلىرى بولغان قۇشلارنى ئوۋلاش مەكرۇھ بولىدۇ چۈنكى ئۇنىڭ بىلەن چۆچىلەرگە زىيان يېتىدۇ، شۇنىڭدەك كېچىك چۆچىلەرنى ئېلىپ كېتىشىمۇ مەكرۇھ بولىدۇ، چۈنكى بۇنىڭدىمۇ

ئۇلارغا بولغان مېھرىبانلىق ۋە كۆيۈنۈشنى يوقىتىپ زىيان يەتكۈزۈش بولىدۇ. ئەمما ئانىسىنى ئوۋلاپ ئۇنىڭ بىلەن بىرگە چۆچىلىرىنىمۇ ئېلىپ كەتسە بۇنىڭدىن چەكلەنمەيدۇ، چۈنكى گۆشىنى يېگىلى بولىدىغان ئوۋ ھايۋانلىرىدىكى ئەسلى قائىدە ئۇنىڭ ھاللىقىدۇر".

سۆزنىڭ خۇلاسسىسى: قۇشلارنى جۈپلىشىش ۋە تۇخۇم تۇغۇش جەريانىدا ئوۋلاش ياكى كېچىك چۆچىلىرى بولغان قۇشلارنى ئوۋلاش دۇرۇس بولسىمۇ لېكىن بۇنداق ھالەتتە (رەھىم-شەپقەت يۈزىسىدىن) ئوۋلىماسلىق ياخشى بولىدۇ.

ھەممىدىن توغرىنى ئاللاھ تائالا ياخشى بىلگۈچىدۇر.